

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 4, Sayı: 12, Eylül 2017, s. 227-239

Süleyman DOST¹

Semiha Önder BALAMAN²

DEVLETLERİN KENDİ ÜLKESİNE YABANCILARIN GİRİŞİNİ SINIRLANDIRMASI³

Özet

Her devletin kendi ülkesi üzerinde tam ve münhasır egemenlik yetkisi vardır. Bu kapsamda devletler, yabancıların kendi ülkesine girişini yasaklayabilir veya belirli bazı şartlarla sınırlandırabilir. Bu durum egemenlik hakkının doğal bir sonucudur. Ancak bu hakkın mutlak bir şekilde uygulanması hem günümüz hayat şartlarına hem de ulaşılmış olan modern uluslararası insan hakları hukuku standartlarına pek de uygun düşmemektedir.

Temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan ikili veya çok taraflı bazı uluslararası andlaşmalar ve bildirgeler devletlerin bu hakkını sınırlandırmaktadır. Mesela Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 13/1. maddesi "Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma" hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Ancak aynı Bildirge'nin 29. ve 30. maddelerine göre, her insanın sahip olduğu bu hak sınırsız değildir. Bu kapsamda devletler, kamu düzeni, kamu sağlığı, güvenlik gibi bazı gerekçelerle genellikle süreli olarak yabancıların kendi ülkelerine girişine sınırlama getirebilmektedir. Mesela ABD, "Yabancı Teröristlerin ABD'ye Girişinden Ülkeyi Korumak" başlıklı kararname ile "terörle ilintili olduğu düşünülen" ülkelerden gelenlerin 90 gün boyunca ABD'ye girişini yasaklamıştır.

Bu bildiride devletlerin kendi ülkesine yabancıların girişini sınırlandırması, egemenlik hakkı ve kişilerin seyahat özgürlüğü bağlamında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Egemenlik, seyahat, sınırlama, giriş, insan, hak

¹ Yrd. Doç. Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, suleyman.dost@hotmail.com

² Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, onderr.semiha@gmail.com

³ Bu çalışma, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi tarafından 18-20 Mayıs 2017 tarihleri arasında Alanya'da düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

RESTRICTION OF THE ENTERING OF FOREIGNERS THE COUNTRY BY THE STATES

Abstract

Every state has full and exclusive sovereignty over its own country. In this context, states may prohibit entry of foreigners into their home country or may limit it to certain conditions. This is a natural consequence of the right of sovereignty. However, the absolute application of this right does not fit both today's living conditions and modern international human rights law standards that have been reached. Some bilateral or multilateral international treaties and instruments that guarantee fundamental rights and freedoms limit this right of states. For example, the United Nations Universal Declaration of Human Rights article 13/1: "Everyone has the right to travel freely on the territory of a state". However, according to Articles 29 and 30 of the same Declaration, this right that every person has, is unlimited. In this context, states can often limit the introduction of foreigners into their own countries for some reason, such as public order, public health, and security. For example, the United States has banned entry into the United States for 90 days from "countries believed to be linked to terrorism" with the decree entitled "Protecting the Country From Entry of Foreign Terrorists into the United States".

In this declaration, states limit the entry of foreigners into their own territory will be handled with in the context of the right to sovereignty and freedom of movement of persons.

Key Words: Sovereignty, travelling, restriction, entering, human, right

I. GİRİŞ

İnsanlar sosyal, ekonomik, kültürel veya herhangi sebeplerle bulundukları yerden başka yerlere gitmek isteyebilir. Kişilerin yer değiştirmeleri vatandaşı oldukları devletin sınırları içerisinde veya sınır ötesinde olabilir. Ayrıca yer değiştirme, sadece kişilerin kendi isteklerine bağlı olarak değil, istememeleri halinde de olabilmektedir. Bu sebeple uluslararası hukukta bir ülkeye yabancıların girişi önem arz etmektedir.

Her devletin kendi ülkesi üzerinde tam ve münhasır egemenlik hakları vardır. Devletler egemenlik haklarına dayanarak yabancıların ülkesine girişini yasaklayabilir veya sınırlandırabilir. Ancak günümüzde mutlak egemenlik anlayışı terk edilmiştir. Toplumların ihtiyaçlarını karşılamada diğer devletlerle iş birliği içerisinde olma mecburiyeti, uluslararası alanda bir düzen kurulmasına sebebiyet vermiştir. Çeşitli uluslararası sözleşmelerle veya uluslararası kurumların çalışmaları uluslararası hukuk düzeni kurulmasında etkili olmuştur. Temel hak ve hürriyetler de bu konunun esasını oluşturmaktadır. Temel hak ve hürriyetler güvence altına alan ikili veya çok taraflı bazı uluslararası andlaşmalar ve bildirgeler devletlerin egemenlik hakkını kullanımında bazı sınırlamalar getirmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi' nin (İHEB) 13/1. maddesinde "Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma" hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Ancak aynı bildirgede bu hakkın sınırsız şekilde kullanılamayacağı 29. ve 30. maddelerde düzenlenmiştir.

TİDSAD

Dolayısıyla devletler kamu düzeni, kamu sağlığı, kamu güvenliği sebeplerine dayanarak yabancıların ülkeye girişini sınırlandırabilir.

Yabancıların ülkelere giriş izni hususunda vatansız ve mültecilerin özel bir önemi vardır. Özellikle mültecilerin ülkelere girişi hususunda özel düzenlemeler gerekmektedir. Bu kişiler zulüm korkusuyla ülkesine dönemeyen, dönmek istemeyen kişiler olarak insan hakları gereği özel olarak korunmaları gerekmiştir. BM bünyesinde imzalanan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşmesinde (Cenevre Sözleşmesi) mültecilerin korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Özellikle geri göndermeme ilkesi yabancıların ülkelere girişi hususunda önem arz etmektedir.

Devletlerin kendi ülkesine yabancıların girişini sınırlandırmasına örnek olarak; ABD'nin 27 Ocak 2017'de yeni başkan Trump tarafından imzalanan "Yabancı Teröristlerin ABD'ye Girişinden Ülkeyi Korumak" başlıklı başkanlık kararnamesidir. Kararnamede terörle ilişki olduğu düşünülen Irak, Libya, Suriye, İran, Sudan, Somali ve Yemen ülkelerden gelenlerin 90 gün boyunca ABD' ye kabul edilmeyeceği ve bu süre içerisinde ilave tedbirlerin alınacağı belirtilmiştir. ABD' nin bu sınırlamasının egemenlik hakkı ve seyahat ve yerleşme hürriyeti kapsamında incelenmesi konuya açıklık getirecektir.

Türk hukukunda ise yabancıların Türkiye'ye girişinin 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) sınırlanmasına yönelik düzenleme mevcuttur. Yabancıların Türkiye' ye girişine izin verilmeyenler YUKK m.7'de sayılmış olup, aynı zamanda Türkiye' ye girişi yasaklı olanlar m.9'da sayılmıştır. Türkiye' ye giriş için gerekli olan vizeye yönelik olarak, vize verilmeyecek olan kişiler de m.15'de belirlenmiştir.

İş bu çalışmada devletlerin kendi ülkesine yabancıların girişini sınırlandırması konusu, egemenlik hakkı, insan hakları ve mülteci hukuku açılarından ele alınacaktır. Ardından kısaca Türk hukukundaki duruma değinilecek ve sonunda ise konu ile ilgili değerlendirme yapılacaktır.

II. SOMUT VERİ

Amerika Birleşik Devletlerinde "Yabancı teröristlerin ABD'ye girişinden ülkeyi korumak" adlı başkanlık kararnamesiyle Irak, Suriye, İran, Libya, Sudan, Somali ve Yemen vatandaşlarının 90 gün ülkeye alınmayacağı ve göçmen vizelerinin geçici olarak askıya alınması durumunu konuyla ilgili olarak incelemekte fayda görülmektedir. Bu kararnamaya göre bahsi geçen çoğunluğu Müslüman olan ülke vatandaşları bu süre içerisinde ABD vizesi alamaması ve var olan vizelerin iptal edilmesi söz konusudur. Aslında ABD hukukuna göre de hala tartışmalar devam etmektedir. Kararın Anayasaya uygunluğu, ABD Haklar Bildirgesinde geçen bir dini kuruma karşı kanun yapılmaması kuralının ihlali gibi konular tartışmalar arasındadır. Nitekim çıkarılan bu kararname temyiz mahkemesinden dönerek iptal edilmiştir. Ancak tekrar bir kararname ile aralarından Irak' ın çıkarıldığı diğer Suriye, İran, Libya, Sudan, Somali ve Yemen ülkeleri vatandaşlarının ABD' ye girişi 90 günlüğüne engellenmiş ve tüm mülteci programı dört aylığına durdurulmuştur. Anlaşılan o ki, ABD dış politikasında ısrarcı ve bahsi geçen çoğunluğu Müslüman olan ülkelere gelen kişileri ABD' ye almamakta ve mültecileri ülkeye kabul etmemekte kararlı gözükmektedir.

ABD' de bu kararlar alınırken, ulusal güvenliğin korunması dayanak gösteriliyor. Daha önce de değinildiği gibi devletler kendi menfaatleri doğrultusunda egemenlik hakkına dayanarak kural olarak kamu düzen ve güvenliği sebebiyle her türlü tedbiri kendi hukuku çerçevesinde

alması mümkündür. Ancak egemenlik hakkı kullanılırken uluslararası düzen de ihlal edilmemelidir. Anayasalarda yer alan temel hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılması sadece Anayasada belirtilen sebeplere dayanılarak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sebepler milli güvenliğe, kamu güvenliğine, kamu düzenine, genel refahın sağlanmasına gibi sebepler olabilir. Dolayısıyla görünüş itibarıyla bu sebeplere dayanılarak hak ve hürriyetlerden, seyahat ve yerleşme hürriyetinin ulusal güvenlik sebebiyle sınırlandırılması mümkündür. Hele ki, yabancılar için böyle bir düzenlemenin yapılmasına bir engel yoktur. Ancak uluslararası sözleşmeler ve genel kabul edilmiş değerler dikkate alınmalıdır.

III. DEVLETLERİN EGEMENLİK HAKKI

Egemenlik, devlet kudretinin üstün olma özelliği ile birlikte kudretin kendisi, devletin başında bulunan, devlet kudretini elinde bulunduran şahsın sahip olduğu iktidar anlamına gelmektedir⁴. Egemenliğin iki yönü vardır. Bunlar iç egemenlik ve dış egemenliktir. İç egemenlik, devletin ülkesi üzerindeki kişi ve topluma karşı üstün otoriteye sahip olmasıdır. Burada devlet iradesi tüm iradelerin üstünde bir güçtür. Diğer bir ifade ile devletin sınırları içerisinde bütün sosyal ve siyasal gruplara karşı üstün olması iç egemenliği ifade eder. Dış egemenlik ise, bir devletin diğer devletlerle eşit konumda olduğu ve devlet ilişkilerinde hiçbir devlete bağlı olmamasını ifade eder⁵. Genel itibarıyla egemenlik, devletin herhangi bir otoriteye bağlı olmaksızın iç ve dış işlerinde bağımsızlığı, yetkilerin tam ve münhasır olması anlamına gelmektedir⁶. Bu kapsamda milletlerarası toplumda, iç toplumlardaki gibi bir otorite yoktur. Geçmişten günümüze devletler, egemenliklerinden taviz vermek istememiştir. Ancak devletler, uluslararası toplumun ihtiyaçları ve düzeni için birtakım kısıtlamalara katlanmak zorunda kalırlar. Dolayısıyla devletlerin dış ilişkilerinde tam bir serbestiye sahip olduğu savunulan mutlak egemenlik anlayışı⁷, zamanla terkedilmiştir⁸. İçte egemen olan devlet, dış egemenlikte diğer devletlerle çakışması halinde belirli sınırlamalarla karşılaşabilir. Nitekim uluslararası hukukun egemen devletler arasındaki ilişkileri düzenlenmesi sonucunda, uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmediği sürece iç egemenlik yetkileri uluslararası alanda sınırlama ve müdahaleye uğramadan kullanılabilir. Sonuç olarak her ne kadar egemenlik, hukuk kuralları çerçevesinde devletin serbest hareket etme yetkisi olarak tanımlansa bile, ulusal ve uluslararası hukukun bir bütün olduğu ve birbirleri ile etkileşim içinde olması, iç egemenlik yetkisi içerisindeki bir sorunun her zaman uluslararası yönünün olduğu unutulmamalıdır⁹.

Egemenlik, devletin kendi yetkilerini ve temel hukuk kurallarını serbestçe belirleyebilmesidir. Egemenlik kayıtsız şartsız, hukuki “ asli ve en yüce ” iktidardır¹⁰. Her devlet kendi sınırları içerisinde egemenlik hakkına dayanarak milli yetki kapsamında diğer devletlerin müdahalesi olmaksızın her türlü alanda dilediği şekilde düzenleme hakkına

⁴Özkan, M.A. (1964). Devletlerin Egemenliği ve Milletlerarası Teşekküller. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.21 S.1, 53-121. s. 58.

⁵Özkan, s. 59.; Teziç, E. (2009). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Beta Yayınları s. 125.; Şahin, A. (2013). *Genel Kamu Hukuku İnsan, Özgürlük ve Devlet*, Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım. s. 23 vd.

⁶ Sur, M. (2013). *Uluslararası Hukukun Esasları*. 6. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları s. 106.; Pazarcı, H. (2011). *Uluslararası Hukuk*, 10. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi. s. 148.

⁷Özkan, s. 66.

⁸Bozkurt, E., Kütükçü, M.A. ve Poyraz, Y. (2015). *Devletler Hukuku*. 8. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları. s. 23.

⁹ Dalar, M. (2009). Egemenlik ve Uluslararası Hukuk Çelişkisi: Milli Yetki Kavramı Açısından Bir Analiz. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 27. 336-346. s. 336 vd.

¹⁰ Teziç, s. 125.

sahiptir¹¹. Bu kapsamda devletlerin, kendi hukukuna göre temel hak ve ödevleri düzenleme yetkisi vardır. Daha açık bir ifade ile, kişisel, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hak ve ödevleri devletler kendi egemenliğinde düzenleme hakkı sahiptir. Hak ve hürriyetler önleyici ve düzeltici şekilde düzenleneceği gibi bu hakların sınırlandırılması da mümkündür.

Her toplumun kendi hukuk düzenleri mevcuttur. Ancak uluslararası bir alanda yaşanıldığı da unutulmamalıdır. Her toplumda olduğu gibi milletlerarası toplumunda bir düzen içerisinde olması gerekir. Uluslararası ilişkilerin sonucu olarak toplumsal ihtiyaçlar çok taraflı antlaşmalar veya milletlerarası örgütlerle karşılanmıştır. Bu çalışmaların artmasıyla birlikte, artık günümüzde, egemenlik hakkı, devletler hukuku kurallarının sınırları çerçevesinde kullanılmaktadır¹². Diğer bir ifade ile, egemenlik yetkisini kullanmada uluslararası hukukun öngördüğü yükümlülükler dışında hiçbir otoriteye bağlı değildir ve devlet ülkesi üzerinde egemenlik yetkisini münhasır şekilde kullanır¹³. Bu kapsamda insan hakları da, devletlerin ulusal yetki alanından çıkmıştır¹⁴.

Kısacası devletler egemenlik hakkına binaen, milletlerarası alandaki düzeni de göz önünde bulundurarak, temel hak ve hürriyetlerini düzenleyebileceği gibi, geçerli hukuki bir sebebe dayanarak ülkesinde çizdiği yasalar çerçevesinde bu hakları sınırlandırması da mümkündür. Bu kapsamda devletlerin yabancıların kendi ülkesine girişini düzenleme yetkisi bulunmaktadır.

IV. İNSAN HAKLARI HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

A. Genel Olarak Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması

İnsanların diğer bireylerle toplum halinde yaşaması sebebiyle hakların düzenlenmesi ve başkalarının haklarını kullanılabilmesi olağan bir durum olması, bu hakların sınırlandırılmasını doğurabilir. Esas olan temel hak ve hürriyetlerin kullanılabilmesidir. Ancak bu hak ve hürriyetlerin gerektiği zaman, yeteri kadar sınırlandırılması söz konusu olabilir. Bir hak üzerinde sınırlandırma yapılırken ölçülü şekilde yapılmalıdır. Sınırlandırma, bireysel yarar ile toplumsal yarar ve düzen arasında dengeyi sarsmamalıdır¹⁵. Bu sınırlandırma tüm hak ve hürriyetler için geçerli değildir. Bazı hak ve hürriyetler mutlak surette hiçbir zaman sınırlandırılmaz. Bazıları olağanüstü hallerde, bazıları gerektiği zaman sebebe bağlı olarak yasalarla sınırlandırılması mümkündür¹⁶.

Hürriyetlerin düzenlenmesi, belirli sınırlar içerisinde alınması kamu düzenini sağlamanın gereklerindendir. Bireylerin, toplumda kendisi gibi kişisel ve toplumsal etkilerle oluşturulmuş hak ve hürriyetlere sahip insanlar arasında yaşaması sebebiyle bu haklarını kullanırken, diğer insanlarla karşı karşıya kalabilir. Bu sebeple hak ve hürriyetlerin kullanımı sınırsız değildir. Tüm bunlar düzenlenirken de toplum düzeni sağlanmalıdır¹⁷. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması özelde özgürlükleri kısıtlananların zararına olsa bile, genelde toplumun yararı söz konusu olabilir. Nitekim topluma sağlanan yararın kişilere olan zararın

¹¹ Doğan, İ. (2013). *Devletler Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: Astana Yayınları. s. 126.

¹² Bozkurt, E., Kütükçü, M.A. ve Poyraz, Y., s. 23.

¹³ Pazarıcı, s. 149.

¹⁴ Sur, s. 118.

¹⁵ Gemalmaz, M. S. (2012). *Ulusüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*. C. 2, 8. Bası, İstanbul: Legal Yayınları. s. 682.

¹⁶ Kalabalık, Halil, (2015). *İnsan Hakları Hukuku*. 4. Bası, Ankara: Seçkin Yayınları. s. 157.

¹⁷ Kalabalık, s. 160.

üstünde olması durumunda kamu yararının varlığı söz konusu olacaktır¹⁸. Hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının gerekli olması halinde, hak ve hürriyetlerin güvence altına alınmasının en önemli yolu, bu sınırlamaların yasal yollarla yani yasalarla yapılması gerekir. Dolayısıyla temel hak ve hürriyetler sadece anayasada belirtilen sebepler doğrultusunda kanunla sınırlandırılabilir¹⁹. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini sağlar ki, kanun koyucunun keyfiliği engellenir ve hukuk güvenliği güvence altına alınır. Hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının yasal çerçevede bir sebebe bağlı olmasıdır. Hukuki sebebin de keyfiliğe yol açmayacak içeriğe sahip olması gereklidir. Dolayısıyla müdahalenin dayandığı kuralın, erişilebilir olması ve vatandaşların davranışlarını ayarlayabileceği şekilde kesin olup, öngörülebilir olması gerekmektedir²⁰. Bu sebepler milli güvenliğe, kamu güvenliğine, kamu düzenine, kamu ahlakına, kamu sağlığına, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunmasına, suç işlenmesinin önlenmesine, genel refahın sağlanmasına dayanabilir²¹. Tüm bu sebepleri tek tek incelemek yerine konu ile ilgili olarak bazılarına değinmekte yarar vardır. Milli güvenlik, askerlik ve milli savunma konularını içermekle birlikte, dışarıdan gelebilecek tehlike ve saldırılara karşı koymayı ve içte çıkabilecek olay veya kargaşalara karşı koymayı ifade etmektedir. Kamu güvenliği ise, halkın güvenliği, tehlikeden uzak olması ve topluma karşı iç ve dış tehlikelere karşı güvende olması anlamına gelmektedir. Kamu düzeni ise, toplumdaki düzensizliği ve suçların önlenmesi için toplumun işleyişini güvence altına alan kurallardır²². Bu sebeplere veya diğer sayılan yasal sebeplere dayanılarak hak ve hürriyetlerin ve dolayısıyla yabancıların ülkeye girişi ve ülkede serbest dolaşım hakkının sınırlandırılması mümkündür.

B. Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti Açısından İnceleme

İnsanların serbest şekilde yer değiştirmesi, diledikleri yerde oturma, istediği yere yerleşme ve yaşam tercihlerinde özgür olmaları, yerleşme hürriyeti kapsamındadır. Yerleşme ve seyahat hürriyeti birinci kuşak hak ve hürriyetler arasındadır. Bu hakkın kapsamını, ülkesi içinde seyahat hakkı, ülkesi içinde bir yerleşim yeri seçme hakkı, ülkesi de dahil herhangi bir ülkeden ayrılma hakkı ve ülkesine giriş hakkı oluşturur. Hak sahipliği bakımından genellikle vatandaş veya yabancı ayrımı yoktur. Devletler vatandaşlarına uyguladığı zorunlu ve açıkça haklar dışında, temel hakları herhangi bir karşılıklılık, vatandaşlık durumuna bakmadan herkese sağlamalıdır. Ülke içinde serbestçe dolaşım hakkı, kural olarak vatandaşlar sahiptir. Ancak yabancıların bu hakka sahipliğini, her devletin uluslararası sorumluluklarına uygun şekilde iç hukuku belirler. Dolayısıyla bir devletin, yabancıların ülkeye girişine her zaman izin verme zorunluluğu yoktur²³.

Uluslararası hukukun geleneksel kuralları, her devletin ülkesine gelen yabancıları kabul edip etmeyeceği hususunda serbest olması yönündedir. 19. yüzyılın sonlarına doğru Amerikan Yüksek Mahkemesinin verdiği bir karar da bu kurala ilişkin olarak ifadeler şu şekildedir; “Egemen bir ulusun, egemenliğinin içinde mündemiç ve kendini korumak bakımından esas olmak üzere, kendi topraklarına yabancıların girişini yasaklamak veya bu girişlere kendi uygun göreceği durum ve koşullarda müsaade etmek yetkisine sahip bulunduğu, uluslararası

¹⁸ Akad, M. ve Vural Dinçkol, B. (2009). *Genel Kamu Hukuku*. 5. Bası, İstanbul: Der Yayınları. s. 298.

¹⁹ Kalabalık, s. 163.

²⁰ İnceoğlu, S. (Ed.) (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*. İstanbul: Beta Yayınları. s. 29 vd.

²¹ İnceoğlu, s. 27.

²² Kalabalık, s. 166 vd.

²³ Kalabalık, s. 453 vd..

hukukunun kabul edilmiş bir ilkesidir. “ Bu ilke gereği, hiçbir devletin, yabancıların ülkesine serbestçe girmelerine izin vermesi hususunda hukuki bir yükümlülüğü yoktur²⁴.

İHEB’de herkesin herhangi bir devletin ülkesi içinde serbestçe seyahat etme ve yerleşme haklarına sahip olduğu ve herkesin kendi ülkesi de dahil olmak üzere, her ülkeyi terk etme ve kendi ülkesine dönme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (m.13/1). Bu düzenlemeye göre bir kişi kendi ülkesine dışına çıkma ve yurda dönme hakkına sahiptir. Ancak kişinin kendi ülkesinden başka bir ülkeye girme hakkı düzenlenmemiştir. Bu durum her devletin ülkelerine yabancıların girişini istediği şekilde düzenleme hakkından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla devletleri, yabancıları ülkelerine kabul etmeye zorlayacak bir kural yoktur. Ancak devletler kendi iradeleri ile taraf oldukları sözleşmeler ile yabancıları ülkeye kabul etmek durumunda kalabilir²⁵.

İHEB’de herkesin haklarını kullanırken ve özgürlüklerinden yararlanırken, başkalarının hak ve özgürlüklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması ve demokratik bir toplumda genel ahlak ve kamu düzeniyle genel refahın gereklerinin karşılanması amacıyla yalnız yasayla belirlenmiş sınırlamalara bağlı olduğu belirtilmiştir (m.29/2). Aynı zamanda bildirgenin hiçbir kuralı, herhangi bir devlet, topluluk veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamayacağı da hüküm altına alınmıştır (m.30). Dolayısıyla yerleşme ve seyahat hakkı sınırsız bir hak değildir. Bu hak gerektiği zaman sınırlamalara tabi olabilir. Milli güvenlik, kamu düzeni, kamu sağlığı, kamu ahlakı ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla yerleşme ve seyahat hürriyetinin sınırlandırması mümkündür. Ayrıca bildiride belirtilen kurallara dayanılarak, herhangi bir devlete, topluluğa veya kişilere, söz konusu hak ve özgürlüklere karşı yok edilmesini amaçlayan bir girişim veya eylem hakkının tanındığı anlamına gelmeyecektir.

V. MÜLTECİ HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Yabancıların insan hakları alanında belli başlı haklara sahip olması gerektiğinden yola çıkarak, yabancıların ülkelere giriş izni hususunda vatansız ve mülteciler göz önünde bulundurulmalıdır. Dünyadaki her birey herhangi bir ülkenin vatandaşlığına sahip olmayabilir veya vatandaşlığı olmakla birlikte zulüm korkusu sebebiyle ülkesine dönemeyen, dönmek istemeyen kişilerden olabilir. Yabancılar kategorisinde, yabancı devlet vatandaşı, vatansızlar, mülteciler, özel statüye sahip yabancılar ve birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar girmektedir. Burada konuyla ilgili olarak mültecilere değinmekte fayda görülmektedir.

Mültecilerin bulundukları zor durumları itibariyle yasal şekilde korunmaları gerektiği 2.Dünya savaşı ve sonrasında ortaya çıkmıştır. Koruma mekanizması ilişkin olarak ilk ifade İHEB’in 14. Maddesinde yer almıştır. Bu madde de söz konusu koşullar altında bulunan kişilerin, diğer ülkelerde zulme karşı sığınma isteme ve bunlardan yararlanma hakkı düzenlenmiştir. Ancak İHEB uluslararası alanda bir sözleşme niteliğine sahip olmaması, bildiride belirtilen haklar üzerinde takip, denetim ve yaptırım sistemine haiz değildir. Bu sebeple belirtilen haklar için ayrı ve özel sözleşmelerin düzenlenmesi gerekmiştir . Mültecilerin

²⁴Aybay, R. (1975). *Amerikan, İngiliz ve Türk Hukuk Sistemlerinde Yurt Dışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Nuray Matbaası. s. 91 vd.

²⁵ Aybay, s. 101 vd.

durumuna ilişkin düzenlenen sözleşmelerden yola çıkarak yabancıların ülkelere girişinin sınırlandırılması alt başlıkta incelenecektir.

BM bünyesinde imzalanan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşmesinde (Cenevre Sözleşmesi) mülteci şu şekilde tanımlanmaktadır; “ *İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden mutaden ikamet ettiği ülke dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıstır.* “ Bu tanımdan yola çıkarak mülteci olarak nitelendirilebilecek kişiler dört temel özellikte ele alınmıştır. Bunlar; menşei ülke dışında bulunma, bu ülkenin korunmasından yararlanamama veya bunu istememe ya da bu ülkeye dönememe, dönmek istememe, tüm bunların haklı bir zulüm korkusuna dayanması ve son olarak zulüm korkusu, ırk, din, tabiiyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet veya siyasi düşünce nedeniyle olması gerekir²⁶. Genel olarak mülteci “katlanılmaz olan koşullardan ya da kişisel durumlardan kaçıp kurtulmak isteyen bir kişi” olarak tanımlanabilir²⁷.

Mülteci ve sığınmacı kavramları benzetmekle birlikte birbirinden farklıdır. Mültecilik kabul edilmiş bir yabancıyı ifade ederken, sığınmacı mültecilik statüsü incelenmesi sebebiyle geçici hukuki koruma sağlanan kişiyi ifade etmede kullanılır²⁸. Diğer yandan sığınmacı, bireysel veya toplu olarak uluslararası koruma talep eden kişidir.

Türk hukukunda mülteci ve sığınmacı ayrımı biraz daha farklı yapılmıştır. Avrupa ülkelerinden gelen ve Cenevre Sözleşmesinde belirlenen kriterlere uygun olan kişiye mülteci statüsü²⁹ verilmiştir. Avrupa dışından gelen aynı kriterlere sahip kişiler şartlı mülteci³⁰ olarak adlandırılmıştır. Mülteci ve şartlı mülteci olarak nitelendirilmeyenler ve diğer bazı şartların varlığı halinde bu kişiler ikincil korumaya³¹ tabi tutulmuştur.

²⁶ Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. Ankara: Seçkin Yayınları. s. 43 vd.

²⁷ Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları. s. 241.

²⁸ Ergül, E. (2012). *Sınır Dışı Etme Geri Gönderme ve Geri Verme*. Ankara: Yargı Yayınevi. s. 20.

²⁹YUKK m.61: “ Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.”

³⁰YUKK m.62 “ Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.”

³¹YUKK m.63 “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

Uluslararası insan hakları hukukunda mülteci ve sığınmacılara sağlanan tamamlayıcı koruma için geri gönderilmeme (non-refoulement) ilkesi kabul edilmiştir. Cenevre Sözleşmesi m.33' e göre geri göndermeme ilkesi şu şekilde düzenlenmiştir; “ *Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir. Bununla beraber, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkum olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez.* “³². Benzer düzenleme Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda da düzenlenmiştir. Düzenleme “ *Geri gönderme yasağı, Kanun kapsamına giren yabancıların tamamı için uygulanır. Türkiye'de kalma hakkı bulunmayan yabancıların, sınır dışı edilmeden veya ülkeden gönderilmeden önce;*

a) *Sınır dışı edilecekleri yahut gönderilecekleri yerde işkenceye, insanlık dışı veyahut onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulup tutulmayacağı,*

b) *İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunup bulunmayacağı, hususları valilik tarafından resen araştırılır. Yabancı, yapılan araştırma sonucunda tehlikelerle karşılaşılacağına anlaşıldığı ülkeye sınır dışı edilemez veya gönderilemez.* “ şeklindedir (YUKK m.4). Genel olarak bu ilke “ bir mülteci ya da sığınmacının ırk, din, tabiiyet, belirli bir toplumsal gruba mensubiyet ya da siyasi düşünceleri nedeniyle hayat ya da özgürlüğünün risk altında olduğu ülkelere gönderilmelerini yasaklamayı “ içerir³³.

Geri gönderilmeme ilkesi, sadece sınırlardan geri çevirmeyi değil, aynı zamanda sınır ötesi uygulamalara karşı da sığınmacıları korumayı içermektedir. Sığınma usullerini yerine getirmeyi zorlaştırma, vize sınırlamaları ve kariyer ücretlendirilmesi vb. uygulamalar, ilk sığınılan ülkenin uygulamaları ve sorumlu ülkeyi belirleme çalışmaları ve daha çoğu bu ilkenin uygulanmasını zorlaştırmaktadır³⁴.

Ülkenin sınırda reddetme ya da ülkeye giriş izni vermeme halinde koruma sağlayıp sağlamaması bakımından önemlidir. Aslında ilkede bahsedilen kişilerin sığınma hakkına sahip olduğu açık bir şekilde düzenlenmemiştir. Ancak zulüm korkusu sebebiyle ülkelerinden ayrılan kişilerin sınırdan hiçbir sınırlama olmadan geri çevrilmeleri doğru değildir. Dolayısıyla bu ilke ile devletler tarafından haklı zulüm tehdidi altındaki kişilere sığınma hakkı verilme bile, bu kişiler muhtemel tehlikeli koşullar altındaki yere gönderilmemesi öngörülür³⁵.

Cenevre Sözleşmesinden bu ilkedan yararlanacaklar resmi kabul edilmiş mülteciler olarak anlaşılabilir. Ancak uluslararası hukukta genel olarak mülteci olarak görülmeyen kişiler özellikle sığınmacılar, bu ilkenin kapsamı içinde değerlendirilmektedir³⁶.

Cenevre Sözleşmesi mutlak bir geri göndermeme ilkesini ortaya koymamıştır. Belli bazı durumların varlığı halinde bu ilke yerine getirilmeyebilir. Sözleşmenin 33. Maddesinin 2.

³² Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. s. 80.; Taneri, G. (2012). *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi İlkesi*. Ankara: Bilge Yayınevi. s. 55.

³³ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. s. 279.

³⁴ Taneri, s. 55.

³⁵ Taneri, s. 57.; Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. s. 83.

³⁶ Taneri, s. 58.; Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. s. 285.

fikrasına göre ulusal güvenlik ve kamu düzeni bakımından bir tehlikenin varlığı halinde bu ilke yerine getirilmeyebilir. Bir bireyin ülke için risk taşıyıp taşımadığı büyük oranda ilgili devlet makamları tarafından belirlenir. Ancak istisnaların değerlendirilmesinde uluslararası genel eğilimler de göz önünde bulundurulmalıdır. İstisnalar uygulanırken, insan hakları prensiplerine, adil yargılanma ilkesine, makul önlemlerin alınmasına dikkat edilmeli, istisnalar dar şekilde yorumlanmalıdır³⁷.

Cenevre Sözleşmesi'nin 3. maddesinde taraf devletlerin, bu sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk, din veya geldikleri ilke bakımından ayırım yapmadan uygulayacakları düzenlenmiştir. ABD kararnamesinde ülkeye girişi engellenen ülke vatandaşlarının, çoğunluğunun Müslüman olması, sözleşmenin ilgili maddesi gereği ayrımcılık yasağının ihlali anlamına gelmektedir. Bu hususta da ABD' nin sözleşmeye aykırı işlemlerde bulunduğu söylenebilir.

VI. TÜRK HUKUKUNDA YABANCILARIN ÜLKEYE GİRİŞİNİN SINIRLANDIRILMASI

Yabancıların ülkeye girişi ile düzenlemeler Pasaport Kanunu ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda yer almaktadır. Belirtilen mevzuatlarda veya ülkeye kabul edilmeyecek kişilere yönelik hükümlerde idareye geniş takdir yetkisi verilmiştir. Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış, sınır kapılarından, geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerle yapılır (YUKK m.5/1). Bu zorunluluk hem vatandaşlar hem de yabancılar için geçerlidir. Nitekim bu durum Pasaport Kanununda yer almıştır. Şöyle ki; “ *Türk vatandaşları ile yabancılar Türkiye'ye girebilmek ve Türkiye'den çıkabilmek için yolcu giriş-çıkış kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun ve muteber pasaport veya pasaport yerine geçerli bir vesika ibraz etmeye mecburdurlar.* “ (PK m.2/1). Pasaport, insan hakları ve uluslararası arenada ve Anayasa' da kişilere tanınmış olan seyahat hürriyeti ile yakından ilişkilidir³⁸.

Ülkeye girişte belge gösterme zorunluluğu vatandaş ve yabancı ayrımı yapılmadan uygulanmaktadır. Vatandaş ve yabancı arasındaki fark, sınır kapılarına belgesiz ve usulüne uygun olmayan giriş halinde söz konusudur. Geçerli bir pasaport veya yerine geçen belgesi olmadan sınır kapısına gelen kişi yabancı ise, ülkeye kabul edilmeyecektir. Ancak bu kişi vatandaş ise ülkeye kabul edilecektir.

Ülkeye girişte belge ibraz edilmesi sadece bu belgenin geçerliliği yönünden kontrole tabi tutulmaz. Aynı zamanda ülkeye kabul edilecek kişilerden olup olmadığı incelenir. Yabancıların geçerli bir belgesi olsa bile, ülkeye kabul zorunluluğu yoktur.

Yabancıların ülkeye girişi için geçerli bir pasaport sahip olması dışında vize alma mecburiyeti diğer bir değişle, ülkeye girişine izin verildiği göstermek için vize almaları gereklidir. YUKK' da vize “ Türkiye'de en fazla doksan güne kadar kalma hakkı tanıyan ya da transit geçişi sağlayan izin “ şeklinde tanımlanmıştır (m.3/1-t). Vize uygulamaları göç politikası ve uluslararası ilişkilerdeki politikalara göre belirlenmektedir. Hangi ülke vatandaşlarının vizeye tabi tutulacağı, ülkenin stratejik, sosyal, siyasal, ekonomik menfaatler dikkate alınarak belirlenir³⁹.

³⁷ Taneri, s. 81 vd.; Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. s. 291.

³⁸ Doğan, V. (2016). *Türk Yabancılar Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi. s. 39.

³⁹ Doğan, s. 42.; Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. s. 87.

Türkiye'ye gelmek isteyen yabancılar kural olarak vize almak zorundadırlar. Ancak iç hukuk kurallarında, ikili veya çok taraflı anlaşmalarla vize zorunluluğuna istisnalar getirilebilir. Bu istisna kapsamında olan yabancılar vize almadan da ülkeye girişine izin verilir.

Devletlerin yabancıların ülkelerine girişine izin vermek zorunda olmadığını, egemenlik hakkına dayanarak yabancıların ülkeye kabulünü istediği şekilde düzenleme hakkına sahip olduğu daha önce belirtilmişti. Bu anlamda Türkiye'ye yabancıların ülkeye girişi için geçerli pasaport göstermeleri, bunun dışında istisnaları olmakla birlikte vize almaları gerekecektir. Türkiye girişine izin verilmeyecek yabancılar YUKK m.7⁴⁰ de düzenlenmiştir. Burada pasaport veya yerine geçen belgesi olmayan ve vizesiz olan yabancılar ülkeye girişine izin verilmez. Bu kişiler dışında Türkiye'ye girişleri yasaklanan yabancılar YUKK m.9⁴¹ da belirtilmiştir. Bu hükme göre “(1) Genel Müdürlük, gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, Türkiye dışında olup da kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye'ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişini yasaklayabilir. (3) Türkiye'ye giriş yasağının süresi en fazla beş yıldır. Ancak, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit bulunması hâlinde bu süre Genel Müdürlükçe en fazla on yıl daha artırılabılır. “Bu kişiler dışında da ülkeye girmeleri yasaklı olanlarda mevcuttur.

Ülkelere girişin sınırlandırılması vize uygulamalarında da görülmektedir. Vize verilmeyen yabancılar o ülkeye giriş yapamayacaktır. Türk hukukunda vize verilmeyecek yabancılar YUKK m.15⁴² de düzenlenmiş olup, dokuz ayrı başlık altında bu kişiler sayılmıştır.

⁴⁰ YUKK m.7: (1) Aşağıdaki yabancılar, Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

- a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar
- b) Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar
- c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar

(2) Bu maddeyle ilgili olarak yapılan işlemler, geri çevrilen yabancılar tebliğ edilir. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

⁴¹ YUKK m.9: (1) Genel Müdürlük, gerektiğinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini alarak, Türkiye dışında olup da kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından Türkiye'ye girmesinde sakınca görülen yabancıların ülkeye girişini yasaklayabilir.

(2) Türkiye'den sınır dışı edilen yabancıların Türkiye'ye girişi, Genel Müdürlük veya valilikler tarafından yasaklanır.

(3) Türkiye'ye giriş yasağının süresi en fazla beş yıldır. Ancak, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit bulunması hâlinde bu süre Genel Müdürlükçe en fazla on yıl daha artırılabılır.

(4) Vize veya ikamet izni süresi sona eren ve bu durumları yetkili makamlarca tespit edilmeden önce Türkiye dışına çıkmak için valiliklere başvuruda bulunup hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların Türkiye'ye giriş yasağı süresi bir yılı geçemez.

(5) 56 ncı madde uyarınca Türkiye'yi terke davet edilenlerden, süresi içinde ülkeyi terk edenler hakkında giriş yasağı kararı alınmayabilir.

(6) Genel Müdürlük, giriş yasağını kaldırabilir veya giriş yasağı saklı kalmak kaydıyla yabancıların belirli bir süre için Türkiye'ye girişine izin verebilir.

(7) Kamu düzeni veya kamu güvenliği sebebiyle bazı yabancıların ülkeye kabulü Genel Müdürlükçe ön izin şartına bağlanabilir.

⁴² YUKK m.15: (1) Aşağıda belirtilen yabancılar vize verilmez:

- a) Talep ettikleri vize süresinden en az altmış gün daha uzun süreli pasaport ya da pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar
- b) Türkiye'ye girişleri yasaklı olanlar
- c) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından sakıncalı görülenler
- ç) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşıyanlar
- d) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalar uyarınca, suçluların geri verilmesine esas olan suç veya suçlardan sanık olanlar ya da hükümlü bulunanlar
- e) Kalacağı süreyi kapsayan geçerli sağlık sigortası bulunmayanlar

Burada da yine kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından sakıncalı görülenlere, Türkiye’ ye girişleri yasaklı olanlara vize verilmemesiyle ülkeye giriş engellenmiştir.

VII. SONUÇ

Ülkesel egemenlik ilkesinden hareketle, devletin ülkesinde bulunan kişiler üzerindeki hâkimiyeti, yabancıları da kapsayan bir yetki olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yabancıların ülkeye girişi aşamasında etkisini hissettirmektedir. Devletin ülkesine giriş yapmak isteyen yabancılar özel kurallar uygulama özgürlüğü bulunmaktadır. Uluslararası hukukta, devletin yabancıyı ülkeye kabul zorunluluğu olmadığı gibi, hiçbir yabancının ülkeye kabul edilmeyeceği şeklinde bir kural da mevcut değildir. Ancak, devlete yabancının ülkeye girişi konusunda sağlanan yetkinin mutlak bir özgürlük değildir ve makul sebeplerle hakların sınırlandırılması gerekir. Gerek temel uluslararası hukuk normları, gerek ilgili devletlerin sözleşme yükümlülükleri, devletlere bu konuda tanınan serbestliğe sınırlamalar getirmektedir.

Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ülkelerin anayasalarında belirtilen sebeplere bağlı olarak yasalarla mümkün olabilir. Bu sebepler milli güvenlik, kamu düzeni, kamu ahlakı, kamu sağlığı, ulusal refahın korunması vb. sebepler olabilir. Yerleşme ve seyahat hürriyeti açısından bakacak olursak; İHEB’ de herkes bir devletin ülkesi içinde serbestçe seyahat etme yerleşme hakkına ve herkesin kendi ülkesi de dahil olmak üzere, her ülkeyi terk etme ve kendi ülkesine dönme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (İHEB m.13). Bu düzenlemeye göre, bir kişi kendi devleti içerisinde istediği şekilde seyahat ve yerleşme hakkına sahip olduğu ve ülke dışına çıkma halinde de yurda geri dönme hakkı vardır. Ancak bu düzenleme kişinin kendi devletinden başka bir ülkeye girme hakkını içermemektedir. Dolayısıyla her devletin ülkelerine girecek yabancılar üzerinde dilediği düzenleme yapma hakkı vardır. Ancak düzenlemelerde devletin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler veya diğer uluslararası hukuk ilkeleri dikkate alınmalıdır.

Mültecilerin özel olarak korunma gereksinimleri sebebiyle Cenevre Sözleşmesinde, mültecilerin ırk, din, tabiiyet, belirli bir toplumsal gruba mensubiyet ya da siyasi düşünceleri nedeniyle hayat ya da özgürlüğünün risk altında olduğu ülkelere gönderilmelerini yasaklanmıştır. Bu yasak geri gönderilmeme ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilkenin istisnaları mevcuttur. Ulusal güvenlik ve kamu düzeni bakımından bir tehlikenin varlığı halinde bu ilke yerine getirilmeyebilir. Ancak istisnalar uygulanırken, insan hakları prensiplerine, adil yargılanma ilkesine, makul önlemlerin alınmasına dikkat edilerek dar şekilde yorumlanmalıdır.

ABD’ nin söz konusu kararnamesi ilk bakışta egemenlik hakkının kullanılması bakımından makul olduğu düşünülebilir. Sonuç itibariyle ülkeler temel hak ve hürriyetleri kendi bünyesinde düzenleme ve yasalarına uygun şekilde sınırlandırma hakkına sahiptir. Yabancılar bakımından da hak ve hürriyetlerin devlet menfaati göz önünde bulundurularak sınırlandırması mümkündür. Ancak devletlerin mutlak bir egemenliğinin olmadığı, bu sebeple ulusal ve uluslararası hukukun bir bütün olduğu ve birbirleri ile etkileşim içinde olması, iç egemenlik yetkisi içerisindeki bir sorunun her zaman uluslararası yönünün olduğu unutulmamalıdır. Nitekim İHEB ve Cenevre Sözleşmesinde yabancıların hakları gözetilmiştir ve taraf devletler

f) Türkiye’ye giriş, Türkiye’den geçiş veya Türkiye’de kalış amacını haklı nedenlere dayandıramayanlar

g) Kalacağı sürede, yeterli ve düzenli maddi imkâna sahip olmayanlar

ğ) Vize ihlalden veya önceki ikamet izninden doğan ya da 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre takip ve tahsil edilmesi gereken alacakları ödemeyi kabul etmeyenler veya 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre takip edilen borç ve cezalarını ödemeyi kabul etmeyenler

(2) Bu madde kapsamında olmasına rağmen vize verilmesinde yarar görülenlere Bakanın onayıyla vize verilebilir.

sözleşmeye aykırı davranamayacaktır. Geri göndermeme ilkesinin mevcut olduğu bir yerde istisnalarının geniş yorumlanması yerinde değildir. Bu kararnamede yabancıların ülkeye giriş engeli, ulusal güvenlik sebebine bağlanmaktadır. Ancak söz konusu yasağın çoğunluğu Müslüman olan ülkelerin vatandaşlarını kapsıyor olması, insan hakları açısından ve insani temeller bakımından düzenlemenin hukuka uygunluğunu tereddüte düşürmüştür.

Türk hukukunda da yabancıların ülkeye girişinin sınırlandırılması konusu YUKK'da ayrıntılı şekilde düzenleme yapılmış olup, ve ülkeye girişin sınırlandırılmasının; girişine izin verilmeyecekler, girişi yasak olanlar ve vize verilmeyecek yabancılar şeklinde başlıklar halinde sayılarak yapıldığı görülmektedir. Nitekim Türk hukukunda da kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu düzeni bakımından sakıncalı görülenlerin Türkiye' ye giremeyecekleri hüküm altına alınmıştır.

KAYNAKLAR

- Akad, M. ve Vural Dinçkol, B. (2009). *Genel Kamu Hukuku*. 5. Bası, İstanbul: Der Yayınları.
- Aybay, R. (1975). *Amerikan, İngiliz ve Türk Hukuk Sistemlerinde Yurt Dışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Nuray Matbaası.
- Bozkurt, E., Kütükcü, M.A. ve Poyraz, Y. (2015). *Devletler Hukuku*. 8. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Dalar, M. (2009). Egemenlik ve Uluslararası Hukuk Çelişkisi: Milli Yetki Kavramı Açısından Bir Analiz. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 27. 336-346.
- Doğan, İ. (2013). *Devletler Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: Astana Yayınları.
- Doğan, V. (2016). *Türk Yabancılar Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Ergül, E. (2012). *Sınır Dışı Etme Geri Gönderme ve Geri Verme*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Gemalmaz, M. S. (2012). *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*. C. 2, 8. Bası, İstanbul: Legal Yayınları.
- İnceoğlu, S. (Ed.) (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kalabalık, Halil, (2015). *İnsan Hakları Hukuku*. 4. Bası, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Özman, M.A, (1964). Devletlerin Egemenliği ve Milletlerarası Teşekküller. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.21 S.1, 53-121.
- Pazarcı, H. (2011). *Uluslararası Hukuk*. 10. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Sur, M. (2013). *Uluslararası Hukukun Esasları*. 6. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Şahin, A. (2013). *Genel Kamu Hukuku İnsan, Özgürlük ve Devlet*, Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım.
- Taneri, G. (2012). *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi İlkesi*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Teziç, E. (2009). *Anayasa Hukuku*. Ankara: Beta Yayınları